

טַלְלִי־אָוֹרוֹת

השכפה על טעמי המצות

בכה מהعبر העתיק ומתרשל בכח בחרה ומוסיפה אמץ ואורה לעתיד נשגב המלא ציפוי אידיאלית לרווחות והים, הוא עלול להלביש את היהדות באורה ארבעיאולוגית. ככה באמת ראיינו בערבי־אירופה מתחנונה הרומבנגיית, אשר ההגון של הרמב"ם בטעמי המצות נטל החלק היותר חשוב בציורי היהדות שלהן. אמן נתקדש כבוד היהדות בלב יהודים, והערך ההיסטורי של העבר לך מקום גדול בפצעות הספרותיות של הדורות שהי מושפעים מרוח זה. אבל מכין שאור הנשמה הפנימית של הרמב"ם זיל לא רוח שם, שבקרבה נחאה העבר עם החה זהה והעתיר, — שזה לא נתגלה בשורה הגיגונית של "המולה", שנשארה עומדת עם העבר, כ"א בזרת הקדשה והתמיות האלוהית של ה"משנה־תורה" ששם חדרה החרגה העדינה ביד חוקה מעלה מגובל ההבנה ההגיגונית — ע"כ הספיק רוח הגיוון זה רק להலוב את התשובה לחקר קדמוניותה של האומה ולשימוש־לב לכל רכושה הרוחני בתור דבר עבר הרואי לכבוד ותבה, אבל לא להעמיד את היהדות במקור של חיים המלאים תורה. בדורנו זה הנקנו מרגשים הרבה את חסרו החקירה במחקר הזה החשוב מאד; הדאגה על דבר חזוק היהדות, העיינות והמעשית, מקפת את החלק היוטר נכנד מבعلي ה�建ון שבקרבנו, העומדים במעט מוצק וקיט על בסיס היהדות ונכונם להזכיר את נפשם עלייה. ולכאורה דבר פשוט הוא, שישוד התהיה ותגנברת החיים ואפילו העמדת הכתות במצבם הווה, צריך והוא להמשך מותלת או רוח חיים פגניים, מלך טל של דעה ורגש, הגורם לחביב ולהעמיד את המשעים הננסכים עליהם. ותכלית זו הלא העבודה יותר נזכרה היא: הרחתה הדרישת בטעמי המצות באופן עמוק, המלא חיים מקוריים.

והנה הראשון אשר האיר את אופקנו בדרישת טעמי המצות הוא הרמב"ם בספרון "המוראה". — אבל מה מאך נתפלא, אם נביא לידי חשבון את הרושם שעשו כל הגיגותוי בטעמי המצות על כללות האומה ועל הitudים המוציאים אצלם מספרינו, הדתוות, מימי עד הדור האחרון; — פחות מכל הגיוון ומהשבחה היוצאים מספרינו, הביא חנבה החלק הזה, של טעמי־המצות; לא נודעו לנו בו כמעט לא עקבות הרחבה, ולפי הערך, אף לא עקבות של חוקי. הדברים מעידים על עצם, שיש כאן איזה חסרון שהוא צריך לחתמלא, בשכלי שכינס במקצוע החביב הזה כחיהים חדש ואור ורועל ומperfria.

חווט החווינו העובר בתוך טעמי המוצאות של הרמב"ם זיל הוא: יופר מוחית "עבורה ורדה". בוה יש אמן כת קולטוריה יפה של העבר, המפיה ג"כ רוח חיים אידיאליים, גאון לאומי של השתפות גודלה בבניין העולם הרוחני והתרבותי, אבל בטבעו זהו הילך ומתחלש, כי נקודת הוויה היותר עליונה אצלו הוא העבר. ואולם באמת הרי היסוד היותר עקי הגנוו ומקסוף בטעמי המצות ונמקהון הוא העתיר; העבר לבדו, אעפ"י שהוא נכבד מאד, מ"מ יכול הוא לבוא עד לכדי ערך של ידיעה אריכיאולוגית, שאין בה תוכן לחים בפועל, והותה嬖ה בודאי לא יספיק להזrich או ראי אידייאלי המרומם את הרוח, וממלאו שירה והופעת קדש. ואולם כאשר יגיעו רום החיים של העבר, דרך, דרך התהיה, — אל העתיד הגדול החולך ומאר, או אז ישתלמו תנאי החיים בתחום הרוח המדעי הזה, הן בעצם קורת המודע הנשגב הזה לעצמו והן בעולתו לתהית היהדות. אבל כל עוד שלא יחויבר אל העבר ורום מקורי הווים

ב.

טבע הצורה דורותנית, במקום שהיא פוגשת במכשול על דרכה מאיו הופעת רוחנית אחרת המגגדת, הוא: אם מטה את הזרק בשביב האחורנה, אז אף שתשרב בזכינה ותחויק מעמד, מכל מקום לא חמלט מאייה פגעה ורפין; אבל אם תסל לפניה מסילה חדשה, ע"י השפעתה של הצורה המגגדת ובכערתה, אז יוסיך לה הכת המתגד עצמה, עד שתעמדו על ידו על נקודה יותר גבוהה ומוחירה ותצא בור נצחון חדש בעיקר מטרתה ויסוד חייה: ואחר שתשתמשה בכך המתגד, אם מצא את לבה ישר להרטסו — יעללה בידה על נקלת. ע"פ שנחלהו התוכנות הפנימיות של המדעים בכמה ענינים ורוחנים תשוכנים, בחילוף התקופות והזמנים, מכל מקום התוכנה הכללית הולכת ומתקפת את כל הזמנים והליפותיהם. כשהיתה היהדות צריכה לעמוד על נפשה לשאת את דגל היסוד האלחי בידה, ווגגשה בתהיאוריה היונית של קדמות העולם, הצלחה הרמב"ם זיל בזה מאד, לא רק בפנותו את הדור למן מקום להציג האלחי להגשה על יסוד החדש לבודו, כ"א גם בזה שהשתמש בכך האובי, ודבר בבטחה ע"ד השאלה האלוהית גם וביחוד עפ"י דרכי המחקר של הקדמות, ואח"כ הגיעו התוצאות להיות מפיקות נוגה על הדרך הכבושה של החדש, באמץ כפול מלא גבורה וחפים. יחס תורת ההפתחות בכל מלואה, אל היהדות וכל עיקרייה, בימינו, דומה הוא לאותה ההתגשות חיישה של "קדמות" עם היהדות בימי הפלמוס היווני הרוחני, ובזה הננו צרכו לדרכן באמצעותם המדיעות של הרמב"ם, אעפ"י שנשתנו עליינו סדרי הזמנים והליקות הרכבות. ועם כל החסגורות המדיעות שישנס ביחס בשיטת ההתפתחות, העומדת גם היא עדין בראשית התפתחותה ועוגנה בחותוליה, נאמץ לנו את כל הנגנון של היהדות זוקא עפ"י דרכיה, הנראים כ"כ מתגדים לנו לא כבודן לא בכך החליל של הנגנון מונח יסוד תגבורת החיים הבא לרגלי לאורה. כבודן לא בכך החליל של הנגנון מונח יסוד תגבורת היהודים הבא לרגלי

וע"ד מני שנות היצירה ביחס להחשבונות הגיאולוגיים בזמנינו. כך היא הלכה רוחחת, שהיינו כבר תקופות רבות קודם למןין תקופתנו הוא מפורס בכל המקובלים הקדמוניים, ובמד"ר "שהי" בונה עולמות ומחריבן", ובזהר פ' ויקרא כמה מיini אנשים חוץ מאדם שנאמר בתורה; אלא שם צריך להשכיל יפה את המלצות העמוקות, הצריכות ביאור וחב מאד מאד. א"כ אוטן החפירות מורות לנו, שנמצאו תקופות של ברואים, ואנשים בכללם, אבל שלא היה בינוים חורבן כלל, וכיירה חדשה, ע"ז אין מופת מוכחה, כי"א השערות פורחות באוויר, שאין לחוש להן כלל. אבל באמת אין אנו נזקקים לכל זה, שאפילו אם هي מתברר לנו שהי סדר היצירה בדרך התפתחות המינים ג"כ אין שום סטירה, שאנו מונים כפי הפשטות של פסוקי תורה, שנוגע לנו הרבה יותר מכל הידיעות הקדומות, שאין להן עמו ערך מרובה. והتورה ודאי סתמה במעשה בראשית, ודברה ברמיזות ומשלים, שהרי הכל יודעים שמעשה בראשית הם מכל סתרי תורה, ואם היו כל הדברים רק פשוטים איזה סתר יש כאן, וכבר אמרו במדרש "להגיד כח מעשה בראשית לבו" א"יא, לפיכך סתם הכתוב בראשית ברא אלקים". והעיקר היא הידיעה העולה מכל העין לדעת ד', וחyi המוסר האמתי, והקב"ה נותן במשקל/APIו הרוח שחל על הנביאים, והוא צמצם שדווקא שכינסו הדברים הגדולים שבאה העניים באלה הציורים יוכלו בנ"א לשאוב מהם, עם כל השתדלותם, את כל היוטר מועל ונסגב להם, ואור יקרים וקפאון, שהם סתרי תורה, שבועה"ז הם יקרים וייחיו קפויים לע"ל, רק הוא יגלה לנו פרטי הדברים. אבל עכ"פ אין שום סטירה לשום דבר מן התורה מכל דעת מחקרית שבעולם כלל, אלא שאין אנחנו צריים לקבל השערות לודאיות, אפילו יהיו מוסכמות הרבה, כי הן מציך נובל, שעור מעט יפתחו יותר כדי הדישה, ותהיינה כל התשערות החדשות לעיג ולקלס, וכל החכמות הנעלות שבמיינו לקטנות המוח, ודבר אלקיינו יקום לעולם. כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה, והסדי מatak לא ימוש וברית שלומי לא תמוש אמר מרחמן ד". כי יטוד הכל הוא מה שאחננו מלדים בעולם, שהכל פועל ד', והאמצעים, רבים או מועטים, לרביב ורבבות, הם הכל עשוי ד', שלא חיסר מעולמו כלום, ואין קץ לגבורתו וע' חכמו ותפארתו ב"ה וב"ש לעדי עד. ופעמים שאחננו מזכירים את האמצעים ג"כ בשט, להרחב את הדעת, ולפעמים אנו אומרים בדרך דילוג "ויצר ד'" "זיעש ד'" כמו שאנו אומרים "או יבנה שלמה", ואין אומרים שלמה צוה לשרים והשרים להנוכחים מהם, והם להדריכלים והادرיכלים לאומינך והאומנים לעושי המלאכה הפשוטים, מפני שהוא דורך ידוע, וגם אינו עקי. כן כל מה שיחקר בהרבה ורבבות שנים בהגדלת הדרכים והאמצעים, עוזם מוסיפים לנו דעה והשכל בגאון ד', הנה ברוב הפעמים מקוצרם, ותוך הדבר שיש משקל מיוחד לכל רעיון ומחשבה לזמן ליזתו ופועלתו, באין שום מקרה והזדמנויות בלתי-מכוונת כלל. למשל אנחנו יכולים להבין, אם هي נודע דבר תנועת הארץ לפני כמה אלפי שנים למפרע בהמון היא המין האנושי מתירא לעמוד על רגליו, פן יפול מכח התנועה, ורקו שהי מתירא לבנות בנינים רמיים, וזה הי מביאו לריפוי-לב למניעת-פיתוח שאין לשער, ווחשבון של כת המשך לא hei יכול להבטיחו, אחרי ראותו בעינו שככל דבר העומד על דבר מתגעגע אינו בטוח מניפה. רק נהוג ג"כ ביחס הרוחניות, למשל השגת השיתות היא יסוד המוסר האנושי והצלהתו, ולכשייתברר יפה בעולם בדעת גדולה ובהירה הוא יהיה יסוד האושר, "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הרכדשי כי מלאה הארץ דעה את ד' ". והנה כניסה ישראל היתה צריכה להתעמל הרבה עם כל עובדי ע"ז, להבינים שעם גודל הבריאה אין עכ"ז האדם מבוזה עד שלא יהיה ערך להנחות המוסרית, כי"א היצירה המוסרית של האדם היא חשובה מאד יותר מהברואים היותר גדולים בנסיבות לאין ערך. אבל לא נקל עלה הדבר לטבע במקצת חותם יודיעה זו עם השמירה של החרטה הפנימית של כבוד ד', שהוא ג"כ בעיקר היסוד הגדול להשתלמות האנושית, וכל היצירה הכללית בהווה ובנצח, חי"י חומר וחיה רוח. וככ"ז העמל היה נדרש, איך להתאים בלב הקטן של האדם את המחזזה של גודלות היצירה ושפנות האדם עם

חויזון הכרת יד ד' הגדולה, ואיך שהוא נעה ומרומם מכל הערכים ההסתכמיים של כל נוצר, מה היה אם היה אז ידוע ג'כ' מכל המון העולמות המעשיים שבציוiri המדעת כעת, אז היה צריך נחשב, ומוסרו Cain, ולא היה אפשר להקים בקרבו רוח חיים של גודלה ותפארת כלל. רק עכשו, אחרי שגム עם היצור והיה גדול אז לעניינו כבר נלחם ויכול, שוב אין מבעתים אותו בשום גודלה כמוותיה לפי האמת. אבל כל אלה צרייכים זמינים והבנות, והצירות הסיפורים, בין הנשכים מכח הסקירה על הבריאה מדרך המשכל, בין הבאים מהתגלות יד ד' על ידי נבייאו, צרייכים תמיד מיד להיות נשאים עמהם את הכח המaddir את החיים ואת ההצלחה לאמתה, ולא להביא לאדם ציד של ידיעות קטעות להשתעשע בהן בשחוק ילדות. וכשתשכיל בזה תבין, שיש ערך נשבג למה שמתגלה וכן למה שמשטר, ודרכי ההיסטורה הם ובדים וגולדלים מפליאות נתיבות חכמה העליונה של אדון כל המעשים פלא יועץ ב"ה. וכשתלך בדרך זה הני בטוח בעיה שלא תכשל, ותעשה חיל בישראל, את האלקים יראו ומצותינו שמור כי זה כל האדם. ותשמה ותעלוי בגין שם ד', ובמחתה חבלנו להיות לברית עם לאור גויים, ונזכה לשוש במשוש ארץ צבי, בספר בציון שם ד' ותחילתו בירושלים, בהקבץ עמים יהדו וממלכות לעבוד את ד' בתהו מציוין ישועה לישראל תפארתו. "והולכת עורות בדרך לא ידוע, בנתיבות לא ידעו אדריכים, אשיט מחשך לפניהם לאור ומעകשים למישור, אלה הדברים עשיותם ולא עזבותים", אמרו חז"ל כבר עשיותם לר' עקיבא וחביריו.

והי זה שלוי וברכה, בנפש היקרה ונפש ידידך עז דור"ש והצלחתך מלונ"ח,
הק' אברהם יצחק ה"ק חנ"ל

אגוזת הוויה א, קס-קס: "יבכל הנני מוצא לעצמי חובה להעיר את רוחך הטהור, על דבר הדעות הבאות על ידי המחקרים החדשניים, שהם ברובם סותרים את פשוט דברי תורה. דעתך בזה היא, שככל מי שידעתיו ישנות ראוי לו לדעת, שאף שאין כל אמת מוכרחת בכל אותן החדשות, מכל מקום אין אנחנו חייבים כלל להכחיש בבירור ולעמד גנדן, מפני שאין זה כלל עיקר של תורה בספר לנו עובדות פשוטות ומעשים שהיו. העיקר הוא התוך, ההסברת הפנימית שבהענינים... אין לנו שום נפקא מינה אם באמת היה בעולם המיציאות תורה של זהב, שהעתנג אז האדם על רב טובה גשמית ורוחנית, או שהוחלה המיציאות שבפועל מלמטה למעלה, מתחלת מדרגת ההוויה עד רומה, וכך היא הולכת ומתעלת. אלו צרייכים רק לדעת, שיש אפשרות גמורה, שהאדם יוכל אם יתעלה למעלה גודלה, ויהיה מוכן לכל כבוד ועונג, אם ישיתת דרכיו יוכל לאבד כל אשר לו, ויכול להרע עצמו ולתולזותיו עד דורות רבים מאד, וזה הלימוד יצא לנו מהעובדא, של מציאות אדם בגן עדן וחטאו וגירשו... ובכלל זהו כלל גדול, במלחמות הדעות, שככל דעה הבאה לסתור אותה דבר מן התורה, צרייכים אנו בהתילה לא דזוקא לסתור אותה, כי אם לבנות את ארמון התורה ממעל לה, ובזה הננו מתרומות מוגזםות זאת הדעות מתגלות, ואחר כך כשאין אנו לנחותים ממש דבר, הנהנו יכולים בלב מלא בטחון להלחם עלייה גם כן".

אלוות הקחש ב, עמי תקלז: "תורת הפתוחות, החולכת וכובשת את העולם כעת, היא מתאמת לرؤי עולם של הקבלה, יותר מכל התורות הפילוסופיות האחרות. הפתוחות, החולכת במסלול של התעלות, היא נותנת את היסוד האופטימי בעולם, כי אין אפשר להתייאש בשעה שרואים שהכל מפותח ומתעלת. וכשהודרים בתוכיותו של יסוד הפתוחות המתעלת, אנו מוצאים בו את העניין האלוהי מואר בבהירות מוחלטת, שדזוקא אין סוף בפועל. מחולל הוא להוציא אל הפעול מה שהוא אין סוף בכח".